

Антисептичний препарат

"ФІТОСАЙД"

має добру біоцидну активність, не погіршує технологічних показників дифузійного соку

Н.ШТАНГЕЄВА,
доктор технічних наук
Л.КЛИМЕНКО,
кандидат технічних наук
О.САЛАВОР,
аспірант

Український державний
університет харчових технологій
В.КАЧАН, К.ЛУКАШЕВИЧ,
старші наукові співробітники
Інститут харчової хімії і технології
Укрхарчопрому і НАН України
С.ГУСЕВА,
старший науковий співробітник
Український науково-дослідний
інститут цукрової промисловості

МІКРОБІОЛОГІЧНА забрудненість дифузійного соку залежить від якості цукрових буряків, вмісту в них мікроорганізмів, якості та мікробіологічної забрудненості живильної води, умов проведення процесу екстракції цукрози з бурякової стружки та використання антисептиків.

При переробці здорових коренів загальна кількість мікроорганізмів в одному грамі стружки може коливатись від однієї тисячі до 10 мільйонів, а при переробці гнилих і підморожених цей показник може змінюватись від 10 до 90 мільйонів. Встановлено, що загальна кількість мікроорганізмів у стружці близько $1,8 \cdot 10^8$ КУО (колоній утворюючих одиниць) в одному грамі.

Загальний вміст мікроорганізмів в 1 мл барометричної води до сульфатації — в межах від 8000 до 175000. Після сульфатації вміст мікроорганізмів у воді значно зменшується. В 1 мл жомпресової води може бути

від кількох тисяч до кількох мільйонів мікроорганізмів.

Дифузійний сік містить різні види мікроорганізмів: спороносні бактерії *Bac. subtilis*, *Bac. mesentericus*, *Bac. megatherium*, *Bac. pediculatum*, *Bac. mycoides*, *Bac. circulans*; молочнокислі бактерії *Lactobacterium plantarum* і особливо *Leuconostoc dextranicum*, *Leuconostoc mesenteroides* тощо. Загальна кількість мікроорганізмів в 1 мл соку може коливатись від кількох сот до мільйонів.

Життєдіяльність мікроорганізмів у дифузійному апараті проявляється у кислото- та газоутворенні, розкладі цукрози, утворенні інвертного цукру та слизу, корозії металу. Це призводить до збільшення втрат цукрози й погіршення якості дифузійного соку, сиропу, а отже, й білого цукру-піску.

Більшість мікроорганізмів, що міститься в дифузійному соку, розщеплює цукрозу до органічних кислот, близько 95% з них — це молочна кислота. Так, один мільйон зародків *Bac. subtilis* розкладає від 0,5 до 10 мг цукрози за годину.

Вважають, що коли вміст молочної кислоти в дифузійному соку не перевищує 100 мг/кг, розвиток інфекції в дифузійному апараті незначний. При високій активності термофільних мікроорганізмів вміст молочної кислоти в дифузійному соку може перевищувати 500 мг/л. На думку багатьох вчених, вміст молочної кислоти в дифузійному соку — один з основних показників рівня його забрудненості термофільними мікроорганізмами.

На цукрових заводах України для

пригнічення життєдіяльності мікроорганізмів у дифузійних апаратах в основному використовують формалін (35—37%-ний розчин формальдегіду). У нього досить висока антимікробна й реакційна здатність, він реагує з аміаком та солями амонію, амінокислотами, амідами, його легко дозувати. Стабільність бактерицидного ефекту формаліну не знижується протягом тривалого часу.

Водночас у формаліну є ряд серйозних недоліків: він токсичний, легкий, корозійно активний, погіршує технологічні показники виробництва (знижує чистоту очищеного соку, підвищує забарвлення напівпродуктів та вміст солей кальцію в соках і сиропі, збільшує вміст цукрози в мелясі), екологічно небезпечний. Так, згідно з останніми дослідженнями, формалін глибоко впливає на імунну та нервову системи, органи дихання, призводить до мутагенних та канцерогенних реакцій в організмі.

ОСТАННІМ ЧАСОМ у цукровому виробництві як антисептики випробовували різні хімічні препарати: йодисті сполуки (йодоформи), четвертинні сполуки амонію, органічні сполуки, які містять хлор, зв'язаний з азотом, і належать до дії трихлорізоціанурової кислоти ($C_3H_3N_3Cl_3O_3$), перекис водню, перстерил, АНІОС Бх5, ластаноксин, «Вазин», «Амбізол-1С» та інші. Незважаючи на значну кількість різних антисептичних препаратів, вони з ряду причин (високої вартості, недостатньої ефективності тощо) не набули широкого промислового використання, тож питання застосування нового вітчизняного хімічного препарату для цукрової промисловості, який мав би високі антисептичні властивості, залишається актуальним.

У зв'язку з цим ми провели лабораторні дослідження можливості використання нового вітчизняного антисептичного препарату «Фітосайд» (ТУУ 4927473.003—98) для пригнічення розвитку мікроорганізмів на стадії екстрагування цукрози з бурякової стружки.

Ефективність дії нового антисептика порівнювали з ефективністю дії найбільш поширеного в цукровій промисловості антисептика — формаліну та бельгійського «Бузан-881». Як контроль використовували дифузійний сік без антисептика.

Дифузійний сік одержували в лабораторних умовах з цукрових буряків погіршеної якості довгострокового зберігання за оптимальних технологічних умов сокодобування. Одержаний дифузійний сік був низької якості з підвищеним вмістом мікроор-

Результати досліджень антисептичних препаратів									
Мікробіологічні показники									
Назва антисептика, що додається до дифузійного соку	Доза антисептика, мг/кг соку (в перерахунку на активну речовину)	Кількість мікроорганізмів (КУО в 1 мл) та активність дії на них антисептиків							
		мезофіли	активність дії, %	термофіли	активність дії, %	слизоутворюючі	активність дії, %	плісняві гриби	активність дії, %
Без добавки	—	6,0x10 ³	—	1	—	3,0x10 ³	—	10	—
Формалін	200	9,0x10 ²	85,0	0	100,0	2,9x10 ³	3,3	0	100,0
«Бузан-881»	200	6,0x10 ³	0	1	0	3,1x10 ³	0	1	90,0
«Фітосайд»	200	2,0x10 ²	96,7	0	100,0	2,5x10 ²	91,7	0	100,0

ганізмів. Проби дифузійного соку обробляли антисептиками — 200 мг на 1 кг дифузійного соку в перерахунку на активну речовину препаратів протягом 30 хвилин при температурі 65°C. Концентрація активної речовини в препаратах становила: формалін — 38 %: «Бузан-881» — 40 %, «Фітосайд» — 25 %.

У контрольній пробі дифузійного соку без антисептика та в пробах дифузійного соку, оброблених антисеп-

Антимікробна активність препарату «Фітосайд» становила: по мезофілах — 96,7 %, слизоутворюючих мікроорганізмах — 91,7 %, пліснявих грибах — 100 %. Активність дії препарату «Бузан-881» становила 90 % лише по пліснявих грибах, кількість мезофільних та слизоутворюючих мікроорганізмів не знижувалась. При використанні формаліну вміст мезофільних мікроорганізмів знизився на 85 %, пліснявих грибів — на 100 %,

стабільною. Чистота дифузійного соку, обробленого «Бузаном-881» дещо знизилася, що свідчить про частковий розклад цукрози.

Вміст молочної кислоти в пробах дифузійного соку, обробленого «Бузаном-881», знизився на 4,4 % і «Фітосайдом» — на 10,1 %. Відповідно на ту ж величину порівняно з контрольною пробою внаслідок кислотоутворення знизилися невраховані втрати цукрози. У пробі дифузійного соку, обробле-

Результати досліджень антисептичних препаратів										
Технологічні показники										
Назва антисептика, що додається до дифузійного соку	Доза антисептика, мг/кг соку (в перерахунку на активну речовину)	pH	Кислотність мг/100 СР у перерахунку на молочну кислоту	Вміст сухих речовин, %	Вміст цукрози, %	Чистота соку, %	Вміст молочної кислоти, % до маси соку	Вміст редуруючих речовин, % до маси соку / % на 100 СР соку	Вміст кислотних радикалів, мл 0,1 н NaOH	Невраховані втрати цукрози за рахунок кислотоутворення, % до маси буряків
Без добавки	—	3,90	6592,9	11,03	7,3	66,18	0,2306	0,6088/5,5195	14,6	0,5396
Формалін	200	3,89	6311,3	11,18	7,4	66,19	0,2229	0,6685/5,9796	14,0	0,5216
«Бузан-881»	200	3,94	6308,2	10,90	7,2	66,05	0,2205	0,6510/5,9728	13,9	0,5160
«Фітосайд»	200	3,96	5989,2	11,06	7,4	66,90	0,2072	0,6035/5,4566	13,8	0,4848

тиками, визначали мікробіологічні й технологічні показники. Мікробіологічний аналіз проводили за типовими методиками з визначенням кількості таких фізіологічних груп мікроорганізмів: мезофілів, термофілів, слизоутворюючих мікроорганізмів, пліснявих грибів. Під час технологічного контролю проб дифузійного соку визначали вміст сухих речовин, цукрози, чистоту дифузійного соку, а також непрямі показники мікробіологічної забрудненості — реакцію середовища (pH), загальну кислотність у перерахунку на молочну кислоту, вміст редуруючих речовин, молочної кислоти, загальний вміст кислотних радикалів у процесі пропускання соку через катіоніт КУ-2 в Н-формі та невраховані втрати цукрози в дифузійному соку внаслідок кислотоутворення. Аналізи здійснювали згідно з прийнятими в галузі методиками.

Результати мікробіологічних досліджень наведено в табл. 1.

слизоутворюючих мікроорганізмів не зменшувалося.

Середні величини технологічних показників наведені в табл. 2. У пробах дифузійного соку, обробленого формаліном, спостерігалось зниження pH. У пробах соку, оброблених «Фітосайдом» і «Бузаном-881» величина pH дещо зросла, що пояснюється лужною реакцією водного розчину цих препаратів (pH 0,01% водного розчину 9—10). Загальна кислотність проб дифузійного соку в перерахунку на молочну кислоту при обробленні антисептиками порівняно з контрольною пробою знизилася, що свідчить про їх антимікробну дію. При обробленні ж соку формаліном кислотність знизилася на 4,23 %, «Бузаном-881» — на 4,31%, «Фітосайдом» — на 9,15%. Це свідчить про ефективнішу антимікробну дію «Фітосайду». Чистота дифузійного соку, обробленого «Фітосайдом», порівняно з контрольною пробою залишилась

ного «Фітосайдом», дещо знизився вміст редуруючих речовин — на 1,4 %, напевне, завдяки утворенню барвних речовин. У дифузійному соку, обробленому формаліном і «Бузаном-881», вміст редуруючих речовин підвищився на 8,3 %, що свідчить про недостатню антисептичну дію біоцидів на мікрофлору, недостатню інактивацію фермента інвертази й розклад цукрози з утворенням інверту.

За результатами досліджень, кращі технологічні показники мали проби дифузійного соку, обробленого антисептиком «Фітосайд», нижчі — «Бузан-881» і найнижчі показники проби дифузійного соку, обробленого формаліном.

Проведеними дослідженнями встановлено, що антисептик «Фітосайд» має кращу біоцидну активність та ширший спектр антимікробної дії порівняно з формаліном і «Бузаном-881», він не погіршує технологічних показників дифузійного соку.